

Vliv věku a vzdělání na používání internetu

Úvod

V posledních desetiletích se internet stal nedílnou součástí každodenního života. Slouží nejen k přístupu k informacím, ale také k online komunikaci, vzdělávání, práci, zábavě i k účasti na občanském životě (Zillien & Hargittai, 2009). Přesto však ne všichni lidé mají stejný přístup k digitálním technologiím, ani je stejně intenzivně využívají. Tento jev bývá označován jako **digitální propast** (digital divide), která nevzniká pouze na základě technického vybavení, ale i na základě sociálních, ekonomických a kulturních faktorů (van Dijk, 2006).

Jedním z klíčových faktorů ovlivňujících využívání internetu je věk – starší lidé často čelí větším bariérám v přístupu i uživatelské kompetenci (Czaja et al., 2006). Druhým zásadním faktorem je dosažené vzdělání, které ovlivňuje jak přístup k technologiím, tak schopnost efektivně využívat internetové zdroje (Hargittai, 2002).

Helsper a Reisdorf (2017) rovněž hovoří o vzniku tzv. „digitální podtřídy“ – tedy sociálních skupin, které mají omezený přístup k internetu nebo jej neumějí využívat efektivně. Věk a vzdělání jsou v tomto kontextu klíčovými determinujícími proměnnými.

Cílem této analýzy je ověřit, zda právě tyto dva faktory – věk a vzdělání – mají statisticky významný vliv na pravděpodobnost, že jedinec používá internet.

Na základě výše uvedeného byly stanoveny následující hypotézy:

H1: Vyšší věk snižuje pravděpodobnost, že jedinec používá internet.

H2: Vyšší vzdělání zvyšuje pravděpodobnost, že jedinec používá internet.

Metodologie

Použila jsem datový soubor z dotazníkového šetření, se kterým jsem se již dříve setkala během studia. Soubor obsahoval celkem 1057 respondentů. Po vyloučení případů s chybějícími hodnotami byla do analýzy zařazena výběrová množina 1053 osob, což odpovídá 99,6 % všech dostupných dat.

- **Závislá proměnná:** *pouziva_internet* (kódování: 0 = nepoužívá, 1 = používá)
- **Nezávislé proměnné:** *IDE_2_TR* (věk transformovaný), *t_VZD* (transformované vzdělání – 4 kateg.)

Pro analýzu byla použita binární logistická regrese.

Výsledky analýzy

Tabulka č. 1 (Model Summary)

	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
-2 Log likelihood		
629,415 ^a	,235	,405

Model (Tabulka č.1) má velmi dobrou vysvětlovací sílu: **Nagelkerke $R^2 = 0,405$** , což znamená, že vysvětluje 40,5 % variance v tom, zda člověk používá internet.

Tabulka č.2 (Hosmer and Lemeshow test)

Chi-square	df	Sig.
4,065	8	,851

Chi-square = 4,065, p = 0,851 (Tabulka č.2) → model odpovídá pozorovaným datům velmi dobře (vysoké p značí dobrou shodu).

Tabulka č. 3 (Classification Table)

		Používá internet		Percentage Correct
		ne	ano	
Používá internet	ne	70	94	42,7
	ano	48	841	94,6
Overall Percentage				86,5

Model (Tabulka č. 3) správně identifikoval **86,5 %** všech případů. Zvlášť silný je u predikce osob, které internet používají (**94,6 %** správně predikováno). O něco méně úspěšný je u osob, které internet nepoužívají (**42,7 %**). To může být dáno menším počtem těchto případů v datech, ale celkově jde o velmi solidní výsledek.

Tabulka č. 4 (Variables in the Equation)

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
							Lower	Upper
IDE_2_TR (Věk)	-1,298	,113	132,968	1	,000	,273	,219	,340
t_VZD - Transformované vzdělání (4 kat.)	,861	,121	50,418	1	,000	2,365	1,865	3,000

Věk

Hodnota $B = -1,298$ a $\text{Exp}(B) = 0,273$ znamená, že **s každým dalším rokem věku se pravděpodobnost, že člověk používá internet, snižuje přibližně o 73 %** ($1 - 0,273 = 0,727$), za jinak stejných podmínek. Tento vztah je silně statisticky významný ($p < 0,001$) a potvrzuje hypotézu H1.

Vzdělání

Hodnota $B = 0,861$ a $\text{Exp}(B) = 2,365$ znamená, že **s každou vyšší kategorií vzdělání (např. ze středního na vyšší) se pravděpodobnost používání internetu více než zdvojnásobuje**. I tento výsledek je vysoce statisticky významný ($p < 0,001$) a potvrzuje hypotézu H2.

Závěr

Tato analýza se zaměřila na to, zda věk a vzdělání ovlivňují, jestli lidé v České republice používají internet. Výsledky jednoznačně ukázaly, že oba tyto faktory hrají významnou roli.

Statistická analýza potvrdila, že starší lidé mají výrazně nižší pravděpodobnost používání internetu, zatímco s rostoucím vzděláním pravděpodobnost používání internetu výrazně stoupá. Tyto vztahy zůstaly významné i tehdy, když jsme zohlednili další proměnné v modelu, což ukazuje na jejich silný a nezávislý vliv.

Výsledky jsou v souladu s dřívějšími výzkumy, které upozorňují na existenci tzv. *digitální propasti*. Tento pojem označuje situaci, kdy různé skupiny obyvatel mají rozdílné možnosti přístupu k digitálním technologiím, ale také odlišné schopnosti a motivace je využívat. Digitální propast není způsobena jen technickým vybavením, ale i faktory, jako je věk, vzdělání, nebo i sociální zázemí. Z tohoto pohledu není internet skutečně „pro všechny“ – i když je technicky dostupný, jeho reálné využívání zůstává nerovnoměrné.

Závěrem lze říci, že ačkoli je internet běžnou součástí života mnoha lidí, stále existují výrazné rozdíly v tom, kdo ho skutečně využívá. Tyto rozdíly nejsou náhodné, ale úzce souvisejí, například, s věkem a vzděláním – tedy s faktory, které často ovlivňují i další oblasti života. Obě výzkumné hypotézy byly v rámci statistické analýzy potvrzeny.

Použité zdroje:

- Jan A.G.M. van Dijk (2006). *Digital divide research, achievements and shortcomings*. *Poetics*, 34(4–5), 221–235.
- Helsper, E. J., & Reisdorf, B. C. (2016). *The emergence of a “digital underclass” in Great Britain and Sweden: Changing reasons for digital exclusion*. *New Media & Society*, 19(8), 1253-1270.
- Hargittai, E. (2002). *Second-Level Digital Divide: Differences in People’s Online Skills*. *First Monday*, 7(4)
- Czaja SJ, Charness N, Fisk AD, Hertzog C, Nair SN, Rogers WA, Sharit J. *Factors predicting the use of technology: findings from the Center for Research and Education on Aging and Technology Enhancement (CREATE)*. *Psychol Aging*. 2006 Jun;21(2):333-52
- DiMaggio, Paul & Hargittai, Eszter. (2001). *From the 'Digital Divide' to 'Digital Inequality': Studying Internet Use as Penetration Increases*. Princeton University, Woodrow Wilson School of Public and International Affairs, Center for Arts and Cultural Policy Studies., *Working Papers*.
- Zillien, N., & Hargittai, E. (2009). *Digital distinction: Status-specific types of Internet usage*. *Social Science Quarterly*, 90(2), 274–291